

Razi University

Linguistics Society of Iran

The Conceptual Domain of Hunting and Its Negative Representation in Love: A Cognitive-Cultural Analysis

Raheleh Gandomkar¹ and Masoomeh Hashemi²

1. Corresponding Author, Associate Professor of Linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Persian Literature and Foreign Languages, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: r.gandomkar@atu.ac.ir
2. Ph.D. Student of Linguistics, Department of Linguistics, Faculty of Persian Literature and Foreign Languages, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: Mhashmy162@gmail.com

Article Info

Article type:
Research Article

Article history

Received: 04 Jan 2024

Received in revised form: 10 Feb 2024

Accepted: 12 Feb 2024

Published online: 22 Sep 2024

Keywords:

conceptual metaphor,
cognitive linguistics,
gender,
cultural linguistics,
hunting metaphor,
Persian proverb.

ABSTRACT

As a cognitive process, metaphor objectifies mental concepts in such a tangible form that the study of human mental structure would be possible. The goal of this research is to study the conceptual domain of "hunting" and its negative representation in love "dating and marriage" based on the conceptual metaphor theory and cultural linguistics (Palmer, 1996; Sharifian, 2013). With a reference to the Persian corpus and Persian proverbs we studied the metaphor "marriage is hunting" and its negative representation. Three micro metaphors obtained were "marriage is hunting," "marriage is theft," and "marriage is captivity," which through linguistic metaphoric expressions such as hunting, snapping, enthralling, grabbing, snatching, ensnaring, catching, trapping, capturing, enslaving, and harnessing all bearing a negative emotional connotation both in the case of man or the woman. The research findings showed that we witness a negative metaphorical representation of hunting in "marriage". Sometimes a woman is a valuable catch and the prey for a male hunter but she sometimes takes the role of a hunter and the man is the prey. The results showed that factors such as gender, commitment to cohabitation and the suitability of couples in terms of appearance, economy, age, celibacy and ethical orientation affect metaphorical representations.

Cite this article: Gandomkar, R., & Hashemi, M. (2024). The conceptual domain of hunting and its negative representation in love: A cognitive-cultural analysis. *Research in Western Iranian Languages and Dialects*, 12(3), 101-119. <http://doi.org/10.22126/jlw.2024.10109.1745> (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/jlw.2024.10109.1745>

Publisher: Razi University

Introduction

Metaphor is a cognitive process that represents abstract concepts in tangible form, enabling the study of human mental structures. Recently, there has been growing interest among scholars in exploring the ideological dimensions of metaphor. Gender and ideology are particularly relevant when examining conceptual areas like love and marriage. Cognitive linguistics has extensively studied the target domains of love and marriage, identifying numerous source domains used to conceptualize them. However, the source domain of hunting still requires further exploration from a gender perspective.

This study aims to examine the conceptual metaphors of love, seduction, and hunting, focusing on gender and culture. Our research findings reveal a negative metaphorical representation of hunting in the context of dating and marriage. Sometimes, women are portrayed as valuable prey for male hunters, while in other instances, the roles are reversed. In this article, we address the following questions: 1. What are the micro-metaphors of the macro-metaphor "marriage is hunting" in the domain of love? 2. Which micro-metaphor has the highest frequency, and what accounts for its prevalence? 3. What factors contribute to the negative metaphorical representation of the macro-metaphor "marriage is hunting" in the context of dating and marriage?

Our research is grounded in conceptual metaphor theory and cultural linguistics (Palmer, 1996; Sharifian, 2013) and relies on the Persian corpus and Persian proverbs to study the metaphor "marriage is hunting" and its negative representation.

Methodology and Theoretical Framework

This descriptive-analytical study utilizes a corpus of Persian language data extracted from 30 contemporary Persian works. To identify the conceptual metaphor "marriage is hunting," the following methods have been employed:

- (a). Identification of words related to hunting and love, with a focus on the concept of "dating and marriage";
- (b). Manual search of the texts in the corpus;
- (c). Identification of words in the target domain;
- (d). Identification of words in the source domain.

The aim of this research is to examine the conceptual domain of hunting and its negative representation in the context of love (dating and marriage) by drawing on conceptual metaphor theory and cultural linguistics (Palmer, 1996; Sharifian, 2013). Using the Persian corpus and Persian proverbs, we investigate the metaphor "marriage is hunting" and its negative representation.

Cultural linguistics is a branch of linguistics that originates from fields such as anthropological linguistics, complex sciences, cognitive anthropology, cognitive linguistics, cognitive psychology, and distributed cognition (Palmer, 1996; Sharifian, 2013). This field explores the relationship between language, culture, and conceptualization. Cultural conceptualizations emerge through interactions within a cultural group, allowing its members to think collectively and in sync. These conceptualizations develop and evolve over time and across generations (Sharifian, 2013). To comprehend metaphors in a language, one must delve into the culture of the society.

Proverbs play a crucial role in language, as they reflect the values and cultural norms of a society. Passed down through generations, they serve as a testament to the values of a nation.

3. Findings

In this article, we analyze proverbs to examine the cultural factors that give rise to negative representations within the conceptual metaphor "marriage is hunting." The research findings reveal a negative metaphorical representation of hunting in the context of dating and marriage. In some instances, a woman is portrayed as a valuable catch, with her male partner as the hunter. However, the roles can also be reversed, with the woman becoming the hunter and the man the

prey.

These representations are complex, but from a cognitive perspective, their significance lies in how they draw upon the source domain of hunting, shaping the thinking and reasoning about love and seduction in the texts under study. Using the Persian corpus and Persian proverbs as a reference point, we investigate the metaphor "marriage is hunting" and its negative representation. Our analysis identifies three micro-metaphors: "marriage is hunting," "marriage is theft," and "marriage is captivity." These metaphors employ linguistic expressions such as hunting, snapping, enthralling, grabbing, snatching, ensnaring, catching, trapping, capturing, enslaving, and harnessing to convey a negative emotional connotation, regardless of whether the subject is a man or a woman.

Discussion and Conclusion

This research aimed to explore the conceptual metaphor "marriage is hunting" and its negative portrayal in the context of dating and marriage. Our study was based on Lakoff's (1980) conceptual metaphor theory and drew upon cultural linguistics (Palmer, 1996; Sharifian, 2013). Metaphors serve as essential tools for cultural conceptualization. While they significantly aid in understanding life and the world, they also contribute to cultural understanding (Sharifian, 2015, p. 6).

To analyze the negative metaphorical representation of the hunting domain in dating and marriage, we examined the cultural factors that contribute to this portrayal by analyzing Persian proverbs. Proverbs are a significant aspect of language, reflecting the values and cultural norms of society, and they are passed down from one generation to another. Our findings indicated that these metaphors sometimes convey negative connotations toward women and, at other times, toward men, influenced by prevailing social values. This suggests that societal ideology and cultural values impact the metaphorical representation of the concept of hunting in relation to marriage.

In Iranian society, three crucial cultural factors influence the positive and negative emotional connotations of metaphorical representations in the hunting domain of dating and marriage. We discovered that gender, commitment to cohabitation, and the compatibility of couples—considering factors such as appearance, financial status, age, celibacy, and ethical orientation—play a significant role in these metaphorical representations.

حوزه مفهومی شکار و بازنمایی منفی آن در مقوله عشق: تحلیلی شناختی-فرهنگی

راحله گندمکار^۱ | معصومه هاشمی^۲

۱. نویسنده مسئول، دانشیار زبان‌شناسی، گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: r.gandomkar@atu.ac.ir
۲. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی، گروه زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: Mhashmy162@gmail.com

چکیده

اطلاعات مقاله

استعاره به‌منزله فرایندی شناختی، مقوله‌های ذهنی را در حوزه‌های ملموس، عینیت می‌بخشد و امکان مطالعه ساختار ذهنی انسان را فراهم می‌کند. هدف پژوهش حاضر، بررسی کلان‌استعاره «ازدواج شکار است» و بازنمایی منفی آن در حوزه عشق (همسرگزینی و ازدواج) براساس نظریه استعاره مفهومی و زبان‌شناسی فرهنگی (پالمر، ۱۹۹۶؛ شریفیان، ۱۳۹۲) است. با استناد به پیکره دادگان زبان فارسی و ضرب‌المثل‌های فارسی، استعاره «ازدواج شکار است» و بازنمایی منفی آن در این حوزه را بررسی کردیم. سه خرده‌استعاره «همسرگزینی و ازدواج، شکار است»، «همسرگزینی و ازدواج، سرقت است» و «همسرگزینی و ازدواج، اسارت است» به دست آمد. این خرده‌استعاره‌ها در قالب استعاره‌های زبانی «شکار کردن»، «به‌چنگ آوردن»، «عقل و هوش ربودن»، «قاپ‌زدیدن»، «قرزدن»، «تور کردن»، «گرفتار کردن»، «به‌دام‌انداختن»، «اسیر کردن»، «به‌بندگی گرفتن» و «درکمندکشیدن» با بار عاطفی منفی درباره مرد یا زن به کار می‌روند. یافته‌ها نشان داد که در زبان فارسی بازنمایی استعاری منفی حوزه شکار در زمینه «همسرگزینی و ازدواج» در مورد زن و مرد مشاهده می‌شود. گاه زن صیدی ارزشمند و طعمه مرد است و گاه نقش صیاد را پیدا می‌کند و مرد به‌عنوان طعمه شکارچی زن معرفی می‌شود. نتایج نشان داد که عواملی مانند جنسیت، تعهد نسبت به زندگی مشترک و تناسب زوجین به‌لحاظ ظاهری، اقتصادی، سن، مجرد و اخلاق‌مداری بر بازنمایی‌های استعاری تأثیرگذار هستند.

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۰/۱۴

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۲۳

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۷/۱

کلیدواژه‌ها:

استعاره مفهومی،
زبان‌شناسی شناختی،
جنسیت،
زبان‌شناسی فرهنگی،
استعاره شکار،
ضرب‌المثل فارسی.

استناد: گندمکار، راحله؛ هاشمی، معصومه (۱۴۰۳). حوزه مفهومی شکار و بازنمایی منفی آن در مقوله عشق: تحلیلی شناختی-فرهنگی. *مطالعات زبان‌ها و گویش‌های غرب ایران*،

۱۱(۳)، ۱۰۱-۱۱۹. <https://doi.org/10.22126/jlw.2024.10109.1745>

۱- مقدمه

در زبان‌شناسی شناختی^۱، زبان بخشی از نظام تفکر انسان است. در این دیدگاه، یادگیری و شناخت انسان ابتدا از طریق درک حسی و حرکتی آغاز می‌شود؛ سپس تجربه محیطی آن را شکل می‌دهد. زبان پدیده‌های دنیای پیرامون ما را «مقوله‌بندی»^۲ می‌کند و این مقوله‌بندی به شکل استعاری صورت می‌گیرد (نیلی‌پور، ۱۳۹۴: ۱۲۸). لیکاف و جانسون^۳ (۱۹۸۰) نظریه استعاره مفهومی^۴ را در رویکرد شناختی مطرح کردند. در این دیدگاه که به استعاره‌نگاهی نو دارد، استعاره نه تنها در زبان بلکه در اندیشه نمایان می‌شود و نظام مفهومی انسان که در قالب آن می‌اندیشد و عمل می‌کند، استعاری است.

مفاهیمی همچون «همسرگزینی و ازدواج»، در حوزه مفهومی شکار جلوه‌گر می‌شود. در زبان فارسی پژوهش‌هایی در زمینه استعاره‌های مفهومی «عشق» انجام شده است که برخی از این استعاره‌ها با «همسرگزینی و ازدواج» هم‌پوشی دارند. کووچش^۵ (۲۰۰۰) معتقد است مفهوم‌سازی استعاری «عشق» در زبان انگلیسی ماهیتی دوگانه دارد؛ گاه برای ارجاع به عواطف انسانی (عشق) و گاه برای ارجاع به روابط انسانی (ازدواج و دوستی) به کار می‌رود. عشق در زبان فارسی نیز ماهیتی دوگانه دارد؛ یعنی به صورت مشترک برای نشان دادن عواطف انسانی (عشق) و روابط انسانی (ازدواج) به کار می‌رود (توکلی گارماسه، ۱۳۹۹). با این تفاوت که این استعاره‌ها در حوزه عشق، به صورت منفی و مثبت ظاهر می‌شوند؛ اما در حوزه «همسرگزینی و ازدواج» بازنمایی منفی دارند (لوپز ماستر^۶، ۲۰۲۰). از آنجاکه احساسات، عواطف و روابط انسانی نیز مانند دیگر مفاهیم به کمک استعاره‌ها برای بشر درک پذیر هستند، بشر این مفاهیم انتزاعی را با ایجاد انطباق‌هایی میان آن‌ها و حوزه‌های مفهومی ملموس‌تر درک می‌کند. در به‌کارگیری کلان‌استعاره «ازدواج شکار است»^۷ در زمینه «همسرگزینی و ازدواج» بازنمایی استعاری منفی آن درباره زن و مرد مشاهده می‌شود. یافته‌ها نشان می‌دهد که گاه با بار عاطفی مثبت، زن صیدی گران‌بها و طرف ممتاز معادله است و به منزله طعمه با نگرشی مثبت در نظر گرفته می‌شود؛ اما مواردی نیز وجود دارد که زن می‌تواند نقش شکارچی را داشته باشد و مرد به مثابه طعمه برای شکارچی زن معرفی شود. با بازتولید ایدئولوژی‌های سلطه مرد و تسلیم زن، در اصطلاحات استعاری، زن را می‌توان در موقعیت طعمه نگاهت‌های مشابه قرار داد که بازنمایی‌های استعاری پیچیده‌ای را به دست می‌دهد.

این بازنمایی‌ها نشان می‌دهد که ایدئولوژی‌های جنسیتی^۸ ساده و مستقیم نیستند، بلکه گاهی بسیار پیچیده هستند و پیام‌های متضادی را درباره نگرش جامعه نسبت به زنان و مردان دربردارند. پرسش‌هایی که در این مقاله به آن‌ها پاسخ می‌دهیم، عبارت‌اند از: ۱. خرده‌استعاره^۹‌های کلان‌استعاره^{۱۰} «ازدواج شکار است» در حوزه عشق (همسرگزینی و ازدواج) چیست؟ ۲. کدام خرده‌استعاره، بسامد بالاتری دارد و دلیل بسامد بالای آن چیست؟ ۳. چه عواملی در ایجاد بازنمایی استعاری منفی کلان‌استعاره «ازدواج شکار است» در حوزه عشق (همسرگزینی و ازدواج) دخالت دارند؟

روشن است که استعاره‌ها ابزاری خنثی برای بازنمایی واقعیت نیستند، بلکه انتقال‌دهنده قدرتمند ارزش‌های ایدئولوژیک محسوب می‌شوند و نقشی تعیین‌کننده در ساخت اجتماعی جنسیت دارند. استعاره‌های مفهومی سازوکارهای ذهنی هستند و همه آن‌ها بازنمود زبانی نمی‌یابند، بلکه در فرهنگ، هنر، آداب‌ورسوم و نمادها نیز ظاهر می‌شوند (کووچش، ۲۰۱۰: ۶۳). بنابراین، زبان، فرهنگ و مفهوم‌سازی با یکدیگر تعامل دارند (شریفیان، ۱۳۹۲). هنجارها و ارزش‌های اجتماعی که بخش رؤیت‌ناپذیر فرهنگ جامعه است، بر بازنمایی‌های استعاری تأثیرگذار هستند. از این رو، مطالعه ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی که بخشی از فرهنگ جامعه را تشکیل می‌دهند، برای درک استعاره‌های مفهومی هر زبان اجتناب‌ناپذیر است. در این مقاله به روش توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر پیکره دادگان زبان فارسی، کلان‌استعاره «ازدواج شکار است» و بازنمایی‌های منفی آن، براساس نظریه استعاره مفهومی لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) و

1. cognitive linguistics
2. categorization
3. G. Lakoff & M. Johnson
4. conceptual metaphor
5. Z. Kövecses
6. M. D. López Maestre
7. gender ideologies
8. micro metaphors
9. macro metaphors

زبان‌شناسی فرهنگی^۱ (پالمر^۲، ۱۹۹۶؛ شریفیان، ۱۳۹۲) را بررسی می‌کنیم.

۱-۱ بیان نظری و مفاهیم کلیدی

پیش از پرداختن به مسئله موردنظر در این پژوهش، لازم است به‌طور مختصر مباحث نظری در زمینه استعاره مفهومی و زبان‌شناسی فرهنگی بررسی شوند.

۱-۱-۱ استعاره مفهومی

نظریه استعاره مفهومی از نظریه‌های مهم در زبان‌شناسی شناختی است که لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) آن را در کتاب *استعاره‌هایی که باور داریم*^۳ مطرح کردند. لیکاف و جانسون در این کتاب اذعان کردند که تفکر انسان، استعاری است؛ به این معنی که ساخت استعاره، از ویژگی‌های اجتناب‌ناپذیر ذهن انسان در نظر گرفته می‌شود و برای درک بهتر مفهومی انتزاعی از طریق مفهومی ملموس صورت می‌پذیرد (گرادی^۴، ۲۰۰۷: ۱۸۹). به این ترتیب، استعاره، صرفاً ابزار زیبایی‌آفرینی و ادبی به شمار نمی‌رود، بلکه ابزار ذهن برای درک مفاهیم است (لیکاف و جانسون، ۲۰۰۳: ۳-۵). در دیدگاه سنتی مطالعه استعاره با «مستعارمنه»^۵ سروکار داریم؛ اما در دیدگاه استعاره مفهومی با «قلمرو مبدأ»^۶، «قلمرو مقصد»^۷ و «نگاشت»^۸ مواجه هستیم. قلمرو مبدأ، آن قلمرو مفهومی است که استعاره از آن گرفته شده و قلمرو مقصد قلمرویی معنایی است که استعاره برای آن به کار رفته است. رابطه میان این دو قلمرو که به صورت مجموعه‌ای از انطباق‌ها است، «نگاشت» نامیده می‌شود (لیکاف، ۱۹۹۸: ۲۰۶-۲۰۷).

لیکاف و جانسون (۱۹۹۹) معتقدند همه مفاهیم انتزاعی، در مفاهیم عینی و محیطی ریشه دارند و آن را در قالب اصطلاح «تجسم»^۹ یا «بدنمندی» عنوان می‌کنند. «بدنمندی» به این معنی است که حتی انتزاعی‌ترین مفاهیم ذهنی بشر در ساده‌ترین و ابتدایی‌ترین «تجربیات بدنی»^{۱۰} او ریشه دارند. استعاره‌های مفهومی به سه دسته «استعاره‌های جهت‌ی»^{۱۱}، «استعاره‌های هستی‌شناختی»^{۱۲} و «استعاره‌های ساختاری»^{۱۳} تقسیم می‌شوند. دسته چهارم «استعاره‌های تصویری»^{۱۴} است که بعدها لیکاف و ترنر^{۱۵} (۱۹۸۹) آن را معرفی کردند.

کووچش (۲۰۱۰) از «کلان‌استعاره‌ها» با عنوان دسته پنجم یاد می‌کند. کلان‌استعاره خود بازنمود صوری نمی‌یابد؛ اما به همه خرده‌استعاره‌های متن انسجام می‌دهد (کووچش، ۲۰۱۰: ۵۷). انسان‌ها، به کمک استعاره‌های هستی‌شناختی، درباره تجربه‌ها و مفاهیم مبهم و انتزاعی می‌اندیشند. در این نوع استعاره‌ها مفاهیم انتزاعی به صورت «شیء»، «ظرف» یا «شخص» در نظر گرفته و درک می‌شوند. بنابراین، استعاره‌های هستی‌شناختی به سه دسته تقسیم می‌شوند: استعاره‌های «شیء-بنیاد»^{۱۶}، استعاره‌های «ظرف-بنیاد»^{۱۷} و استعاره‌های «جانداربنیاد»^{۱۸} (لیکاف و جانسون، ۲۰۰۳: ۲۶-۳۴). برای مثال، جمله «از حسادت داشت می‌سوخت» از استعاره‌های «شیء-بنیاد» است و جمله «ترس را می‌شد در چشمانش مشاهده کرد» از استعاره‌های «ظرف-بنیاد» است و «این عشق دارد مرا می‌کشد»، «جانداربنیاد» است. در جمله اول، حسادت به صورت آتش یا ماده است. در جمله دوم، چشم مانند ظرف است. در جمله سوم،

1. cultural linguistics
2. G. B. Palmer
3. *Metaphors We Live By*
4. J. E. Grady
5. vehicle
6. source domain
7. target domain
8. mapping
9. embodiment
10. embodied experience
11. orientational metaphor
12. ontological metaphor
13. structural metaphor
14. image metaphors
15. M. Turner
16. ontological metaphor
17. container metaphor
18. personification metaphor

عشق به شکل موجودی جاندار نمایان شده است. بخش دیگری از استعاره‌ها، ساختاری هستند. در استعاره ساختاری یک مفهوم از طریق ساختار و اصطلاحات مربوط به یک قلمرو دیگر شناخته می‌شود؛ مانند استعاره «بحث جنگ است» که در آن مفهوم بحث و استدلال براساس نظام و حوزه مفهومی «جنگ» درک می‌شود (لیکاف و جانسون، ۲۰۰۳: ۴-۱۰).

۱-۱-۲ زبان‌شناسی فرهنگی

زبان‌شناسی فرهنگی یکی از شاخه‌های زبان‌شناسی شناختی است و ماهیت و منشأ آن به رشته‌های «زبان‌شناسی انسان‌شناختی»^۱، «علوم پیچیده»^۲، «انسان‌شناسی شناختی»^۳، «زبان‌شناسی شناختی»، «روان‌شناسی شناختی»^۴ و «شناخت توزیعی»^۵ بازمی‌گردد. این علم چگونگی تعامل میان زبان، فرهنگ و مفهوم‌سازی را بررسی می‌کند (پالمر، ۱۹۹۶؛ شریفیان، ۱۳۹۲). در گذشته، زبان‌شناسان فرهنگی، رابطه زبان و فرهنگ را مطالعه می‌کردند؛ اما امروزه پژوهشگران این رشته، پایه‌های فرهنگی مفهوم‌سازی‌هایی را بررسی می‌کنند که در زبان رمزگذاری و از طریق صورت‌های بلاغی نظیر استعاره بیان می‌شوند. تمرکز اصلی زبان‌شناسان فرهنگی بر مفهوم‌سازی‌های زبانی است؛ زیرا معتقدند بین زبان و مفهوم‌سازی‌های شناختی برآمده از تجربه‌های انسان، ارتباطی نزدیک وجود دارد (شریفیان، ۱۳۹۲: ۴).

زبان‌شناسی فرهنگی را نخستین بار لانگاکر^۶ (۱۹۹۴)، یکی از پیش‌گامان زبان‌شناسی شناختی، مطرح کرده است. او این اصطلاح را درباره رابطه بین دانش فرهنگی و دستور زبان به کار برده و اذعان داشته است که ظهور «زبان‌شناسی شناختی» را می‌توان بازگشتی به «زبان‌شناسی فرهنگی» دانست. پس از او، پالمر (۱۹۹۶)، زبان‌شناس و انسان‌شناس دانشگاه نوادا^۷، در کتاب *به سوی نظریه زبان‌شناسی فرهنگی*^۸ نشان می‌دهد که زبان‌شناسی شناختی را می‌توان به‌طور مستقیم در مطالعه زبان و فرهنگ به کار گرفت. او می‌گوید زبان، نوعی بازی با نمادهای کلامی است که برپایه تصویرسازی‌های ذهن قرار دارد و این تصویرسازی‌ها خود، برآمده از فرهنگ هستند (پالمر، ۱۹۹۶: ۳). اعضای یک گروه فرهنگی همواره در حال تبادل تجربه‌های مفهومی خود با یکدیگر هستند؛ به همین دلیل، می‌توان ادعا کرد که مفهوم‌سازی‌های موجود در ذهن انسان به همان اندازه که پدیده‌های فردی هستند، اموری فرهنگی نیز به شمار می‌روند. به بیان دیگر، نظام پیچیده مفاهیم، بیشتر حاصل مفهوم‌سازی‌های ملموسی است که میان اعضای یک گروه فرهنگی به تدریج و در طول زمان به وجود آمده است؛ در نتیجه، این مفهوم‌سازی‌ها همان «شناخت فرهنگی»^۹ هستند (شریفیان، ۱۳۹۲: ۱۱).

مفهوم‌سازی فرهنگی^{۱۰} مقوله‌ای فراگیر و گسترده است که انواع مختلفی از محصولات شناخت انسانی مانند طرح‌واره‌ها^{۱۱} (تالمی^{۱۲}، ۱۹۸۳)، مقوله‌ها (رش^{۱۳}، ۱۹۷۸)، استعاره‌ها (لیکاف و جانسون، ۱۹۸۰؛ کووچش، ۲۰۰۰) و آمیزه‌های مفهومی (فوکونیه^{۱۴}، ۱۹۹۷) را شامل می‌شود. اگرچه ادعا می‌شود که جایگاه مفهوم‌سازی‌ها در ذهن قرار دارد، در یک گروه فرهنگی، بخش عمده‌ای از مفهوم‌سازی‌ها ماهیتی توزیعی دارند؛ به بیان دیگر، اگرچه می‌توان منشأ مفهوم‌سازی‌ها را شناخت فردی در نظر گرفت، در نهایت، این مفهوم‌سازی‌ها به صورت شناخت فرهنگی ظاهر می‌شوند. شناخت فرهنگی را می‌توان شبکه‌ای از بازنمودهای توزیعی دانست که در ذهن اعضای یک گروه فرهنگی جای دارند. در رویکرد شناخت توزیعی، معنا حاصل تعامل مجموعه‌ای از واحدها است. شناخت توزیعی، جنبه اجتماعی شناخت را دربرمی‌گیرد. طرح‌واره‌ها و استعاره‌ها مهم‌ترین ابزارهای مفهوم‌سازی‌های فرهنگی‌اند که نماینده ارزش‌های حاکم بر جامعه هستند.

1. anthropological linguistics
2. complexity science
3. cognitive anthropology
4. cognitive psychology
5. distributed cognition
6. R. W. Langacker
7. Nevada
8. *Toward a Theory of Cultural Linguistics*
9. cultural cognition
10. cultural conceptualization
11. schemas
12. L. Talmy
13. E. Rosch
14. G. Fauconnier

مفهوم‌سازی‌های فرهنگی از راه تعامل میان اعضای یک گروه فرهنگی شکل می‌گیرند و آن‌ها را توانا می‌سازد تا به‌گونه‌ای فکر کنند که گویی با یک ذهن واحد و شیوه‌ای یکسان می‌اندیشند و این مفهوم‌سازی‌ها در طول زمان و بین نسل‌های مختلف به تعامل گذاشته می‌شوند (شریفیان، ۱۳۹۲). بنابراین، برای درک استعاره‌های موجود در یک زبان باید به مطالعه فرهنگ آن جامعه پرداخته شود. یکی از مهم‌ترین بخش‌های زبان که ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی جامعه را نشان می‌دهد، ضرب‌المثل‌ها هستند که سینه‌به‌سینه نقل می‌شوند و ارزش‌های یک ملت را بازتاب می‌دهند. در این مقاله، برای مطالعه عوامل فرهنگی دخیل در بروز بازنمایی منفی در استعاره مفهومی «ازدواج شکار است»، ضرب‌المثل‌ها را بررسی می‌کنیم.

۲- پیشینه پژوهش

در زمینه استعاره‌های مفهومی، پژوهش‌های بسیاری صورت گرفته است. در میان پژوهش‌های داخلی می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: افراشی و دیگران (۱۳۹۱) استعاره‌های مفهومی جهتی در زبان‌های اسپانیایی و فارسی را به‌صورت تطبیقی بررسی کرده‌اند. نتایج آماری به‌دست‌آمده از پژوهش آن‌ها، این فرض بنیادی در زبان‌شناسی شناختی را تأیید می‌کند که ادراک انسان از مکان، بر اصول عام شناختی استوار است و انسان‌ها با هر زبان و از هر قومی که باشند درک همانندی از مفهوم مکان دارند.

زرقانی و دیگران (۱۳۹۲) استعاره‌های مفهومی عشق را در غزلیات سنایی بررسی و آن‌ها را به‌لحاظ مضمون، به سه دسته واضح^۱، دوپهلوی یا دووجهی^۲، منفی^۳ و مثبت^۴ تقسیم کرده‌اند.

زرقانی و آیاد (۱۳۹۳) طرز تلقی مفهوم عشق را در سه اثر عرفانی سنایی، عطار و مولوی بررسی کرده‌اند و مجموعه استعاره‌ها را در چهار گروه خنثی^۵، دووجهی، منفی و مثبت قرار داده‌اند.

صباحی گراغانی و دیگران (۱۳۹۵) با بررسی استعاره مفهومی در سوره بقره براساس رویکرد زبان‌شناسی شناختی کوشیده‌اند تا نشان دهند قرآن کریم، مفاهیم انتزاعی و مجرد را با چه سازوکاری، مفهوم‌سازی می‌کند و قلمرو مبدأ استعاره‌های مفهومی تا چه اندازه با تجربه‌های انسان سروکار دارد. نتایج نشان می‌دهد که استعاره در سراسر گفتمان سوره بقره حاضر است.

گندمکار (۱۳۹۸) یک‌سوگی^۶ استعاره‌های مفهومی در زبان فارسی را نقد و بررسی کرده است. او بیان می‌کند در معنی‌شناسی شناختی یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نگاشت در شکل‌گیری استعاره‌های مفهومی یک‌سوویه‌بودن آن است که براساس آن، نگاشت همواره از حوزه مبدأ بر حوزه مقصد اعمال می‌شود و عکس این رابطه هرگز رخ نمی‌دهد. نویسنده در این پژوهش با بررسی نمونه‌های متعددی از فارسی گفتاری نشان می‌دهد: اول اینکه هیچ معیار و محدودیتی برای تعداد و شیوه شکل‌گیری استعاره‌های مفهومی در زبان وجود ندارد و سخن‌گویان زبان برحسب سلیقه و تجربه شخصی می‌توانند همواره به تعداد این استعاره‌های مفهومی بیفزایند؛ دوم اینکه نگاشت در شکل‌گیری استعاره‌های مفهومی در زبان فارسی کاملاً دوسویه است. او به این نتیجه می‌رسد که تحلیل استعاره‌های مفهومی در چارچوب معنی‌شناسی شناختی برپایه یک‌سوگی عملکرد استعاره‌ها کارآمد نیست.

در میان پژوهش‌های خارجی می‌توان به آثار لیکاف و جانسون اشاره کرد. آن‌ها نخستین کسانی بودند که در دو کتاب *استعاره‌هایی که باور داریم* (۱۹۸۰) و *فلسفه بدنامند*^۷ (۱۹۹۹) بدنمندی ذهن را مطرح کردند و در این زمینه پژوهش‌هایی را ارائه دادند. پژوهش‌های این پژوهشگران را بعدها بسیاری دیگر دنبال کردند؛ از جمله مک‌کاگ^۸ (۱۹۹۸) که در مقاله «استعاره مفهومی و گفتمان بشردوستی»^۹، استعاره‌های مفهومی به‌کاررفته در متون بشردوستانه و نقش آن‌ها در پیشبرد اهداف بشردوستانه را بررسی کرده است. هدف او از این پژوهش، افزایش آگاهی کسانی است که در گردآوری کمک‌های بشردوستانه دخیل هستند تا به اهمیت نقش استعاره در گفتمان مؤثر برای پیشبرد اهداف بشردوستانه پی ببرند.

1. transparent
2. bimodal
3. negative
4. positive
5. neutral metaphors
6. unidirectionality
7. *Philosophy in the Flesh*
8. P. McCagg
9. "conceptual metaphor and the discourse of philanthropy"

ویکمن^۱ و دیگران (۱۹۹۹) با بررسی نقش استعاره‌های مفهومی در مشاوره معتقدند نظریه معاصر استعاره به مشاوران امکان دسترسی کامل‌تر و سریع‌تر به دنیای مفهومی مراجعه‌کنندگان را می‌دهد.

مورالس پرز^۲ (۲۰۱۹) با تمرکز بر موضوع برگزیت^۳، قدرت استعاره مفهومی را به‌منزله ابزار متقاعدسازی در پشت‌پرده برخی علاقه‌های اجتماعی-سیاسی و اقتصادی بررسی کرده است. یافته‌ها نشان می‌دهد استفاده از استعاره‌ها با نزدیک شدن به زمان برگزیت افزایش می‌یابد.

لوپز ماستر (۲۰۲۰) در پژوهشی با عنوان «جنسیت، ایدئولوژی و استعاره‌های مفهومی: زنان و حوزه شکار» مفهوم‌سازی عشق را از طریق استعاره‌های شکار بررسی کرده است. پژوهش وی، با توجه به جامعه اسپانیا صورت گرفته است. او نشان می‌دهد که مفاهیمی همچون عشق، اغواگری، جست‌وجو برای شریک یا همسر به‌صورت استعاره مفهومی «ازدواج شکار است» جلوه‌گر می‌شود و بازنمایی‌های استعاری پیچیده‌ای درباره زن و مرد را به دست می‌دهد. این بازنمایی‌ها بیانگر آن است که چگونه ایدئولوژی‌های جنسیتی، ساده و مستقیم نیستند، بلکه گاهی پیچیده و غیرمستقیم هستند و برای درک آن باید فرهنگ و ارزش‌های جامعه مطالعه شود.

در زبان فارسی در حوزه مفهومی شکار در زمینه عشق (همسرگزینی و ازدواج) و عوامل تأثیرگذار بر بازنمایی‌های منفی آن پژوهشی صورت نگرفته است. بنابراین، انجام این پژوهش، تلاشی است برای آنکه حوزه مفهومی شکار در زمینه «همسرگزینی و ازدواج» براساس نظریه استعاره مفهومی لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) به تصویر کشیده شود و بازنمایی‌های منفی آن براساس زبان‌شناسی فرهنگی و مطالعه عوامل فرهنگی مؤثر بر آن بررسی شود.

۳- روش پژوهش

پژوهش حاضر، پژوهشی توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر پیکره دادگان زبان فارسی است. داده‌ها از ۳۰ اثر معاصر فارسی از پایگاه دادگان زبان فارسی به‌صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده است. برای استخراج استعاره مفهومی «ازدواج شکار است» از روش‌های زیر استفاده شده است: الف) یافتن واژه‌های مرتبط با مفهوم شکار و عشق (همسرگزینی و ازدواج)؛ ب) جست‌وجوی دستی از متون درون پیکره؛ ج) جست‌وجوی واژه‌های حوزه مقصد؛ د) جست‌وجوی واژه‌های حوزه مبدأ. در این مقاله، ابتدا باتکیه بر پیکره دادگان زبان فارسی بازنمایی‌های استعاری شکار در زمینه «همسرگزینی و ازدواج» تجزیه و تحلیل می‌شوند؛ سپس با استفاده از ضرب‌المثل‌های به‌دست آمده از کتاب فرهنگ جامع ضرب‌المثل‌های فارسی تألیف دهگان (۱۳۸۳) و با استناد به آن، عوامل فرهنگی تأثیرگذار بر بازنمایی‌های استعاری منفی حوزه مفهومی شکار در زمینه «همسرگزینی و ازدواج» بررسی می‌شود.

چارچوب نظری به‌کاررفته در این مقاله نظریه استعاره مفهومی لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) و زبان‌شناسی فرهنگی (پالمر، ۱۹۹۶؛ شریفیان، ۱۳۹۲) است. در مجموع، ۷۳ استعاره زبانی حوزه شکار در زمینه عشق (همسرگزینی و ازدواج) از پیکره به دست آمد که شماری از آن‌ها در این مقاله، به‌عنوان شاهد مثال به کار رفته‌اند. این مثال‌ها از منابع زیر انتخاب شده‌اند: شوهر آهو خانم (افغانی، ۱۳۴۰)، لولی سرمست (پرویزی، ۱۳۴۶)، سالاری‌ها (علوی، ۱۳۹۹)، چهارراه (علیزاده، ۱۳۷۳)، سگ و زمستان بلند (پارسی‌پور، ۱۳۵۵)، از صید ماهی تا پادشاهی (سردادور، ۱۳۹۴)، رام‌رفتن روی ریل (تنکابنی، ۱۳۵۶) و دیلار در هند (فصیح، ۱۳۵۳)، چملمان (علوی، ۱۳۱۳)، پرچهر (حجازی، ۱۳۸۰)، حاجی بابا اصفهانی (حبیب اصفهانی، ۱۳۵۱).

۴- تحلیل داده‌ها

همان‌گونه که در بخش ۱-۱-۲ گفته شد، امروزه پژوهشگران زبان‌شناسی فرهنگی، پایه‌های فرهنگی مفهوم‌سازی‌هایی را بررسی می‌کنند که در زبان رمزگذاری و از طریق صورت‌های بلاغی نظیر استعاره بیان می‌شوند. تمرکز اصلی زبان‌شناسان فرهنگی بر مفهوم‌سازی‌های زبانی است؛ زیرا اعتقاد دارند بین زبان و مفهوم‌سازی‌های شناختی برآمده از تجربه‌های انسان، ارتباطی نزدیک وجود دارد (شریفیان، ۱۳۹۲: ۴). در این مقاله، کاربرد عشق در زمینه روابط انسانی یعنی «همسرگزینی و ازدواج» و تأثیر عوامل فرهنگی بر نحوه بازنمایی استعاری آن بررسی می‌شود. «همسرگزینی و ازدواج» به‌صورت کلان‌استعاره «ازدواج شکار است» جلوه‌گر می‌شود که از

1. S. A. Wickman
2. I. Morales Perez
3. Brexitt

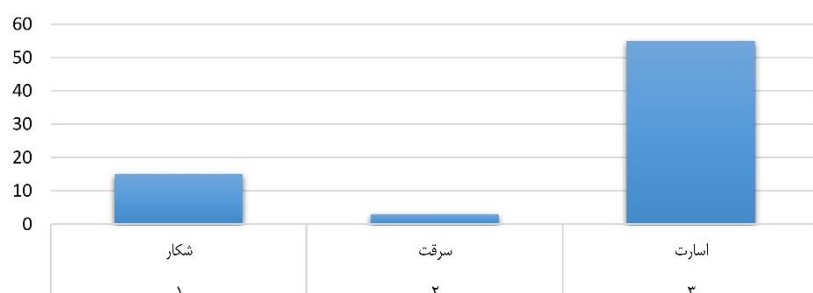
خرده‌استعاره‌های «همسرگزینی و ازدواج، اسارت است»، «همسرگزینی و ازدواج، سرقت است» و «همسرگزینی و ازدواج شکار است» تشکیل شده است.

از مجموع داده‌های این پژوهش، ۷۳ استعاره زبانی به دست آمد که پیش از ورود به بررسی عوامل فرهنگی تأثیرگذار بر بازنمایی استعاری دوگانه کلان‌استعاره «ازدواج شکار است»، نمونه‌های به‌دست‌آمده از پیکره و بسامد هریک از آن‌ها بررسی می‌شوند. جدول (۱) خرده‌استعاره‌ها و نگاشت‌های به‌دست‌آمده از پیکره را نشان می‌دهد. نمودار (۱) نیز بسامد هریک از خرده‌استعاره‌ها را به تصویر می‌کشد و بیانگر آن است که درمیان سه خرده‌استعاره موردنظر «همسرگزینی و ازدواج، اسارت است» بسامد بالاتری دارد. این نشان می‌دهد که در کلان‌استعاره شکار در حوزه «همسرگزینی و ازدواج»، پیامد این شکار یعنی اسارت و درد و رنج حاصل از آن که به تعهد و مسئولیت نسبت به زندگی مشترک بازمی‌گردد، برجسته و بااهمیت است. تعهدی که زوجین را پایبند زندگی مشترک می‌کند، به‌صورت اسارت، مفهوم‌سازی شده است.

جدول (۱). خرده‌استعاره‌ها و نگاشت‌های کلان‌استعاره «ازدواج شکار است» در حوزه «همسرگزینی و ازدواج»

ردیف	خرده‌استعاره	نگاشت استعاری	باره‌گفتار استعاری	تکرار	جمع
۱	ازدواج شکار است	ازدواج شکار/صید است.	درویش عرفانی عالی می‌گفت، اما من بدبخت «صید در کمند بودم» (پرویزی، ۱۳۴۶: ۲).	۶	۱۵
		ازدواج به‌چنگ‌آوردن است.	داوود جلیل، اراده کرد عفت را از چنگ نجیب درآورد (فصیح، ۱۳۵۳: ۱).	۱	
		ازدواج تیرخوردن است.	از کمان ابرویش تیری بجست راست آمد بر دلم تا پرنسست (حبیب اصفهانی، ۱۳۵۱: ۲۲۷).	۸	
		ازدواج گرفتارشدن است.	از آسمان به زمین افتادی و در دام پریچهر گرفتار شدی (حجازی، ۱۳۸۰: ۲۰).	۱۳	
		ازدواج به‌دام‌افتادن است.	اما مرا هم این چشم‌ها و این گونه‌ها به دام کشیدند (علوی، ۱۳۱۳: ۱۰).	۱۵	
۲	ازدواج اسارت است	ازدواج به‌تورزدن است.	خانم هم جوان‌های خوش‌قیافه رو یکی پس از دیگری به تور می‌زنه (تنکابی، ۱۳۵۶: ۴).	۵	۵۵
		ازدواج کمند/بند/طوق است.	از پای در افتادم زانوهام را کمند جذب‌هانش و دلم را دام (حبیب اصفهانی، ۱۳۵۱: ۳۴۹).	۱۲	
		ازدواج بندگی است.	خودش یک بار در زندگی، گول عشق را خورد و حلقه بندگی را به گردن گرفت (علوی، ۱۳۹۹: ۷).	۲	
۳	ازدواج سرقت است	ازدواج اسیرشدن است.	امان‌الله خان افخمی هیکل بزرگی داشت و مغزی کوچک و دربست اسیر پنجه‌های زنش بود (پارسی‌پور، ۱۳۵۵: ۱۲).	۸	۳
		ازدواج عقل و هوش‌ربودن است.	از تفصیل شیوه‌های فریبنده‌ای که این مادر و دختر برای ربودن عقل و هوش جوان به کار بردند، می‌گذریم (سردادور، ۱۳۹۴: ۲).	۱	
۳	ازدواج سرقت است	ازدواج قاپ‌زدیدن است.	دختره شوهر کرده بود، آن هم چه شوهری، انگلی که با زبان‌بازی، قاپ دختر را دزدیده بود (تنکابی، ۱۳۵۶: ۱۶).	۱	۳
		ازدواج قرزدن است.	از همه مهم‌تر، درزمینه قرزدن دخترها و زن‌های آشنا و بیگانه پاک از مرحله پرت بودند (تنکابی، ۱۳۵۶: ۸).	۱	

تکرار در پیکره

نمودار (۱). بسامد خرده‌استعاره‌های کلان‌استعاره «ازدواج شکار است» در حوزه «همسرگزینی و ازدواج»

۱-۴ استعاره‌های زبانی استعاره مفهومی «ازدواج شکار است»

۱-۱-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «شکار کردن» است

یکی از حوزه‌های مفهومی استعاری، «شکار» است. در این استعاره ساختاری، مفهوم انتزاعی همسرگزینی براساس مفاهیم استعاری «همسرگزینی و ازدواج، شکار است» مفهوم‌سازی می‌شود. ناز و فرار معشوق (مطلوب) و تعقیب و گریز میان او و عاشق (طالب) در قالب مفهوم شکار و فرار از صیاد تعبیر می‌شود. به‌طور کلی، استعاره «همسرگزینی و ازدواج شکار است»، از زندگی در دل طبیعت نشئت

می‌گیرد. نزدیکی با طبیعت و سروکار داشتن با جانوران مختلف و رواج شکار در گذشته موجب شده است این استعاره، در ذهن بشر شکل بگیرد. در بیشتر موارد، طالب، «صیاد» و مطلوب، «صید و شکار» است. مثال‌های زیر از پیکره دادگان زبان فارسی این مهم را آشکار می‌سازند:

۱. حقیقت ترسناکی را فاش می‌کرد که در پس آن چه چشمان سحرانگیزی به قصد صید دل‌ها، تیر و کمان به دست، کمین کرده بود (افغانی، ۱۳۴۰: ۱).

۲. اون یارو که مثل دهاتی‌ها لباس پوشیده و قیافه ... احمقانه‌ای داره، آخرین شکار خانمه (تنکابنی، ۱۳۵۶: ۴).

۲-۱-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «به‌چنگ آوردن» است

۳. داوود جلیل، اراده کرد عفت را از چنگ نجیب درآورد (فصیح، ۱۳۵۳: ۱).

۲-۲-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، اسارت است

ساخت زبانی برخی از جملات این مفهوم را به ذهن متبادر می‌کند که گویی ازدواج مانند دام و بندی است که زوجین را به اسارت درمی‌آورد. اسیر در دام همسر، تسلیم فرمان اوست. تعهد ازدواج، مانند زنجیری است که «مطلوب» را به اسارت «طالب» درمی‌آورد و پایبند می‌کند. استعاره «همسرگزینی و ازدواج، اسارت است»، خرده‌استعاره «همسرگزینی و ازدواج، شکار است» محسوب می‌شود؛ زیرا یکی از ملزومات شکار به اسارت گرفتن و به بند کشیدن است که به صورت استعاره‌های زبانی «اسیر کردن»، «به‌دام انداختن»، «گرفتار کردن»، «به‌بندگی گرفتن»، «درکمند کشیدن» و «تور کردن» جلوه‌گر شده است.

۴. زندگی دهنشینی را با همه یکنواختی‌ها و بیش‌و کم‌هایش، هزار بار به این نوع زندگی که نه زندگی، بلکه اسارت و بدتر از آن، زنده‌به‌گوری است، ترجیح می‌دهم (افغانی، ۱۳۴۰: ۲).

۱-۲-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «تور کردن» است

۵. صاحبخانه جلو آمد و گفت: سلام چطور؟ هنوز شوهر موهری به تور نزدی؟ (تنکابنی، ۱۳۵۶: ۲).

۶. خانم هم، جوان‌های خوش‌قیافه رو یکی پس از دیگری به تور می‌زنه (تنکابنی، ۱۳۵۶: ۴).

۲-۲-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «به‌دام انداختن» است

۷. زنی بود که شوهرش را با یک موچ کشیدن ساده، به دام افکنده بود (افغانی، ۱۳۴۰: ۸).

۳-۲-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «گرفتار کردن» است

۸. نمی‌دانم به درگاه خدا چه گناهی کرده بودم که پیش از مردنم، گرفتار یک چنین مار هفت‌سر و بی‌کرداری شده بودم (افغانی، ۱۳۴۰: ۲).

۴-۲-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «به‌بندگی گرفتن» است

۹. خودش یک بار در زندگی، گول عشق را خورد و حلقه بندگی را به گردن گرفت (علوی، ۱۳۹۹: ۷).

۵-۲-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «درکمند کشیدن» است

۱۰. آن‌هم زنی که این همه جوهر داشت و آدم را در کمند می‌کشید (پرویزی، ۱۳۴۶: ۱).

۳-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «سرق» است

آنجا که همسرداری و داشتن فرزند موجب آشفتگی و اضطراب در فرد می‌شود، این حس نبود آرامش با حوزه مفهومی سرقت در ذهن بشر منطبق شده و استعاره «همسرگزینی و ازدواج، سرقت است» ساخته شده است. عبارت‌های استعاری «عقل و هوش ربودن»، «قاپ‌زدیدن» و «فرزدن» که در ادبیات معاصر فارسی به کار می‌روند، مصداق بارز این استعاره در زبان گفتاری هستند:

۱-۳-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «عقل و هوش ربودن» است

۱۱. از تفصیل شیوه‌های فریبده‌ای که این مادر و دختر برای ربودن عقل و هوش جوان به کار بردند، می‌گذریم (سردادور، ۱۳۹۴: ۲).

۲-۳-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «قاپ‌دزدیدن» است

۱۲. دختره شوهر کرده بود، آن هم چه شوهری، انگلی که با زبان بازی، قاپ دختر را دزدیده بود و خود را در چشم او قهرمانی در هر زمینه وانموده بود (تنکابنی، ۱۳۵۶: ۱۶).

۳-۳-۴ «همسرگزینی و ازدواج»، «قرزدن» است

۱۳. از همه مهم‌تر، درزمینه قرزدن دخترها و زن‌های آشنا و بیگانه، پاک از مرحله پرت بودند (تنکابنی، ۱۳۵۶: ۸).

۴-۴ تحلیل بازنمایی استعاری منفی «همسرگزینی و ازدواج»

استعاره‌ها از مهم‌ترین ابزارهای مفهوم‌سازی فرهنگی به شمار می‌روند. استعاره‌ها به همان اندازه که در شناخت زندگی و جهان نقشی مهم دارند، به شناخت فرهنگی نیز منجر می‌شوند (شریفیان، ۲۰۱۵: ۶). زبان در شناخت فرهنگی نقشی مهم را بازی می‌کند؛ درواقع، زبان برای شناخت فرهنگی به‌مثابه «مخزن حافظه جمعی»^۱ است. شناخت فرهنگی که در مراحل مختلف تاریخ یک جامعه زبانی بسط یافته است، در شکل‌گیری جنبه‌های مختلف زبان، نقشی اساسی دارد؛ به‌نحوی که می‌توان ردپای آن را در کاربرد روزمره گویشوران یک زبان مشاهده کرد. به‌بیان دیگر، زبان در قالب مفهوم‌سازی‌های فرهنگی-زبانی نقش خود را به‌عنوان «مخزن حافظه» و «ابزاری منعطف برای انتقال شناخت فرهنگی و مؤلفه‌های آن» ایفا می‌کند (شریفیان، ۱۳۹۲: ۷). بنابراین، برای تحلیل بازنمایی استعاری منفی حوزه مفهومی شکار در مقوله «همسرگزینی و ازدواج»، عوامل فرهنگی دخیل در ایجاد این بازنمایی منفی را بررسی می‌کنیم. همان‌طور که پیش‌تر گفته شد، استعاره مفهومی شکار در حوزه «همسرگزینی و ازدواج»، به‌صورت منفی به کار می‌رود و جهت‌گیری منفی آن گاه زن و گاه مرد را نشانه می‌گیرد (لوپز ماستر، ۲۰۲۰).

۱۶. نمی‌دانم به درگاه خدا چه گناهی کرده بودم که پیش از مردنم گرفتار یک چنین مار هفت‌سر و بی‌کرداری شده بودم (افغانی، ۱۳۴۰: ۲).

۱۷. امان‌الله خان افخمی هیکل بزرگی داشت و مغزی کوچک و دربست اسیر پنجه‌های زنش بود (پارسی پور، ۱۳۵۵: ۱۲).

یافته‌های زبان فارسی نشان می‌دهد که گاه با بیان مثبت، زن شکاری ارزشمند و طرف ممتاز معادله است و گاه به‌منزله «قربانی» در نظر گرفته می‌شود. تصاویر شکار نیز این امکان را فراهم می‌کند که زنان به‌عنوان قربانیان بی‌پناه، آسیب‌پذیر یا ناتوان شکارچی مرد استعاری نمایش داده شوند. شایان ذکر است علاوه بر اینکه مرد به‌عنوان شکارچی فعال در نظر گرفته می‌شود، می‌تواند به‌مثابه طعمه، برای شکارچی زن معرفی شود. استعاره‌ها ابزارهای خنثی برای بازنمایی واقعیت نیستند. استعاره‌ها انتقال‌دهنده‌های قدرتمند ارزش‌های ایدئولوژیک هستند و نقش تعیین‌کننده‌ای در ساخت اجتماعی جنسیت دارند. این بازنمایی‌ها نشان می‌دهد که چگونه ایدئولوژی‌های جنسیتی، ساده و مستقیم نیستند، بلکه گاهی بسیار پیچیده‌اند و پیام‌های متضاد درباره نگرش‌های قابل قبول نسبت به زنان و مردان را به وجود می‌آورند. فرهنگ، مؤلفه‌ای اساسی برای درک عملیات پیچیده استعاره‌های مفهومی و تجلی آن‌ها در گفتمان است (کابالرو و ایبارتکس، ۲۰۰۹).

گفتنی است که در سطح فرهنگی شناخت، معنا و مفهوم‌سازی‌ها از تعامل بین اعضای یک گروه فرهنگی به وجود می‌آید (شریفیان، ۱۳۹۲: ۱۴). در این زمینه، فرهنگ عملاً مفهومی در نظر گرفته می‌شود که مشخصه گروهی از مردم است که در یک محیط اجتماعی، تاریخی و فیزیکی خاص زندگی می‌کنند و تجربه‌های خود را به شیوه‌ای کم‌وبیش یکسان معنا می‌کنند. به این دلیل، ارزشمند است رویکردی را دنبال کنیم که از طریق آن به ایدئولوژی‌ها و ارزش‌های اجتماعی-فرهنگی جوامعی که از آن‌ها استفاده می‌کنند، دست یابیم. از آنجا که ضرب‌المثل‌ها، آیین تمام‌نمای فرهنگ یک ملت هستند و ارزش‌ها و هنجارهای نهفته در لایه زیرین فرهنگ یک جامعه را نشان می‌دهند، دلایل فرهنگی بازنمایی‌های استعاری منفی حوزه مفهومی شکار درزمینه «همسرگزینی و ازدواج» در جامعه ایرانی را بررسی می‌کنیم و به این پرسش پاسخ می‌دهیم که چه عواملی بر بروز بازنمایی استعاری منفی درباره زن و مرد تأثیرگذار هستند.

داده‌های به‌دست‌آمده از پیکره دادگان زبان فارسی نشان می‌دهد که در جامعه ایرانی سه عامل فرهنگی مهم بازنمایی‌های استعاری منفی حوزه مفهومی شکار درزمینه انتخاب همسر را تعیین می‌کنند. عامل نخست، تناسب زوجین به‌لحاظ ظاهری، اقتصادی، هوش،

ذکوت و دانایی، سن، مجرد و اخلاق‌مداری است. عامل دوم، جنسیت و عامل سوم، تعهد و مسئولیت‌زدگی مشترک است که بر بازنمایی منفی این استعاره‌ها درباره زن و مرد مؤثر است. یکی از ارزش‌های نهفته در فرهنگ ایرانی این است که زن و شوهر باید هم‌سطح باشند که این موضوع به‌روشنی در ضرب‌المثل‌های زبان فارسی جلوه‌گر شده است. ضرب‌المثل‌های فارسی زیر به‌خوبی این دیدگاه را نشان می‌دهند:

۱۸. سر پی همسر می‌گردد (دهگان، ۱۳۸۳: ۵۹۳).

۱۹. شوهر که نه درخور زن باشد، ناکرده اولی‌تر (دهگان، ۱۳۸۳: ۶۰۰).

۲۰. زن که فایق بود بر شوهر، به معنی شوهر است (دهگان، ۱۳۸۳: ۵۹۷).

مثال‌های بالا نشان می‌دهد در نگاه جامعه ایرانی، تناسب زوجین، عاملی است که تحقق آن یک ازدواج بسامان را شکل می‌دهد. این تناسب به‌لحاظ ظاهری، اقتصادی، سن، هوش، مجرد و اخلاق‌مداری است. در ادامه، برای هر مورد، شاهد مثال‌هایی از ضرب‌المثل‌های فارسی و پایگاه دادگان زبان فارسی ذکر می‌کنیم.

۱-۴-۴ تناسب اقتصادی

تناسب اقتصادی، یکی از مهم‌ترین ملاک‌های انتخاب همسر است. معمولاً مشاوران، ازدواج دختر و پسری را که به‌لحاظ اقتصادی تفاوت زیادی دارند، توصیه نمی‌کنند؛ زیرا در صورتی که سطح اقتصادی زن و شوهر باهم خیلی تفاوت داشته باشد، فردی که وضعیت اقتصادی پایین‌تری دارد، احساس حقارت می‌کند و مشکلات زیادی در روابط زوجین ایجاد می‌شود. در جامعه ایرانی در فرهنگ عامه نیز این باور حاکم است که زوجین از نظر مالی باید تناسب داشته باشند. این باور یکی از عوامل تأثیرگذار بر بازنمایی استعاری در حوزه «همسرگزینی و ازدواج» است. ضرب‌المثل‌های زیر به این مطلب اشاره دارند:

۲۱. عاشق بی‌درم، زبون باشد (دهگان، ۱۳۸۳: ۷۲۰).

۲۲. زنی که جهاز ندارد، این همه ناز ندارد (دهگان، ۱۳۸۳: ۲۸۰).

اگر به مثال‌های زیر از پیکره دادگان زبان فارسی توجه کنیم، درمی‌یابیم که نامتناسب بودن وضعیت اقتصادی سبب بازنمایی استعاری منفی شده است. در این مثال‌ها یک بار، نوک پیکان بازنمایی منفی، زن و یک بار، مرد را هدف قرار داده است و این مطلب را تأیید می‌کند.

۲۳. شوهره حسایی خرپوله و خانم با خوشگلیش اون به تور زده (تنکابنی، ۱۳۵۶: ۴).

۲۴. محسن نواب دبیر بود، دختری عبوس و پول‌دار به تورش افتاده بود (علیزاده، ۱۳۷۳: ۶).

در جمله (۲۳) زن به‌لحاظ مالی ضعیف است و با زیبایی خود مرد پول‌دار را به تور زده است. تناسب به‌لحاظ موقعیت مالی وجود نداشته و همسرگزینی به‌صورت منفی بازنمایی استعاری یافته است و زن، صیادی است که مرد پول‌دار را شکار کرده است. در جمله (۲۴) بازنمایی استعاری به‌صورت منفی درباره مرد به کار رفته است. مرد به‌لحاظ مالی ضعیف بوده و زن پول‌دار را به تور زده است.

۲-۴-۴ هوش و ذکوت و دانایی

یکی از عوامل تأثیرگذار بر بازنمایی‌های استعاری این حوزه، تناسب به‌لحاظ فهم و دانایی است. ضرب‌المثل‌های زیر به‌خوبی این مهم را نشان می‌دهند:

۲۵. آدم با سگ تو جوال برود، با آدم نادان زیر یک سقف نخواهد (دهگان، ۱۳۸۳: ۹۷۸).

۲۶. صحبت ابله تو را ابله کند (دهگان، ۱۳۸۳: ۹۷۸).

جمله زیر از پیکره دادگان زبان فارسی نشان می‌دهد که چگونه نبود تناسب در سطح هوش و دانایی، یکی از زوجین را به اسارت می‌کشد و بازنمایی استعاری منفی در حوزه شکار را موجب می‌شود.

۲۷. امان‌الله خان افخمی هیکل بزرگی داشت و مغزی کوچک و دربست اسیر پنجه‌های زنش بود (پارسی، ۱۳۵۵: ۱۲).

۳-۴-۴ اخلاق‌مداری

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر بازنمایی استعاری شکار، ویژگی‌های اخلاقی است. ویژگی‌های اخلاقی مثبت، مانند راست‌گویی،

گذشت، وفاداری، حُسن خُلق، ضامن پایداری و دوام زندگی مشترک زوجین است و در صورت ناسازگاری اخلاقی زوجین، عضوی که به او ستم شده است، «طعمه» و ستمکار، «صیاد» قلمداد می‌شود. در فرهنگ ایرانی، زوجین به لحاظ اخلاقی باید باهم تناسب داشته باشند. ضرب‌المثل‌های زیر این مهم را نشان می‌دهند:

۲۸. هلیله با هلیله، قند با قند (دهگان، ۱۳۸۳: ۳۲۵).

۲۹. دیدار یار نامتناسب، جهنم است (دهگان، ۱۳۸۳: ۲۶۷).

این دو ضرب‌المثل نشان می‌دهند سازگاری اخلاقی یکی از عوامل مهمی است که یک ازدواج بسامان را شکل می‌دهد. برای مثال، در جمله (۳۰) که از دادگان زبان فارسی انتخاب شده است، ناسازگاری اخلاقی، بازنمایی استعاری منفی را موجب شده است.

۳۰. زندگی دهنشینی را با همه یکنواختی‌ها و بیش‌و کم‌هایش، من هزار بار به این نوع زندگی که نه زندگی، بلکه اسارت و بدتر از آن زنده‌به‌گوری است، ترجیح می‌دهم (افغانی، ۱۳۴۰: ۲).

در این مثال، شاهد آن هستیم که زندگی با همسر بدخلق، اسارت تلقی شده است.

۴-۴-۴ تجرد

ملاک دیگری که در این زمینه مطرح است، «تناسب در تجرد» است. در فرهنگ ایرانی زن و مرد از لحاظ تجرد باید باهم متناسب باشند تا ازدواج یک ازدواج بسامان تلقی شود. این مطلب در ضرب‌المثل‌های زیر آشکار شده است:

۳۱. دختر دوشیزه را، شوی دوشیزه باید (دهگان، ۱۳۸۳: ۴۳۶).

۳۲. زن مگیر دختر بگیر، هرچند که زن ارزان‌تر است (دهگان، ۱۳۸۳: ۵۹۱).

مثال‌های بالا نشان می‌دهد در فرهنگ عامه، تناسب مرد و زن از لحاظ تجرد اهمیت دارد. جمله (۳۳) از پیکره دادگان زبان فارسی این مطلب را تأیید می‌کند:

۳۳. حقیقت ترسناکی را فاش می‌کرد که در پس آن، چه چشمان سحرانگیزی به قصد صید دل‌ها تیر و کمان به دست، کمین کرده بود (افغانی، ۱۳۴۰: ۱).

۳۴. خانم هم جوان‌های خوش‌قیافه رو یکی پس از دیگری به تور می‌زنه (تنکابنی، ۱۳۵۶: ۴).

در مثال‌های بالا، عشوه‌گری زن مطلقه، او را صیادی در کمین مردان نشان داده است که منتظر فرصتی است تا آن‌ها را به دام اندازد.

۵-۴-۴ تناسب ظاهری

یکی از عواملی که بر بازنمایی استعاری منفی حوزه شکار، تأثیر می‌گذارد، تناسب ظاهری است. از ارزش‌ها و هنجارهای جامعه ایرانی این است که همسران از نظر ظاهری باهم تناسب داشته باشند. هنگامی که این تناسب ظاهری وجود ندارد، بازنمایی استعاری به صورت منفی است و نوک پیکان به سمت شخصی است که از نظر ظاهری در سطح پایین‌تری قرار گرفته است. ضرب‌المثل‌های زیر، این دیدگاه را نشان می‌دهند:

۳۵. منظر زیبا نداری، یار زیبارو مخواه (دهگان، ۱۳۸۳: ۵۸۵).

۳۶. حیف است ز خوبی که شود عاشق زشتی (دهگان، ۱۳۸۳: ۵۸۵).

۶-۴-۴ سن

سن از عوامل مهم در بروز بازنمایی استعاری منفی حوزه مفهومی شکار است. یکی دیگر از ارزش‌های نهفته در فرهنگ جامعه ایرانی تناسب همسران از نظر سنی است. ضرب‌المثل‌های زیر به روشنی آن را نشان می‌دهد:

۳۷. زن جوان را تیری در پهلو، به که پیری (دهگان، ۱۳۸۳: ۲۷۹).

۳۸. زن پیره، مایه جوان‌مرگی است (دهگان، ۱۳۸۳: ۲۱۰).

مثال (۳۹) از پیکره دادگان زبان فارسی این مطلب را نشان می‌دهد:

۳۹. داوود جلیل اراده کرد عفت را از چنگ نجیب درآورد (فصیح، ۱۳۵۳: ۱).

در این جمله، ازدواج مرد مسن (نجیب) که از نظر ظاهری نیز در سطح پایینی قرار دارد با دختر جوان زیبا (عفت) به صورت

«به‌چنگ آوردن» بازنمایی استعاری یافته است.

۵-۴ جنسیت

یکی دیگر از عوامل مهم تأثیرگذار بر بازنمایی استعاری حوزه مفهومی شکار درزمینه یافتن همسر، جنسیت است. در این باره می‌توان گفت در جامعه ایرانی عمدتاً مرد طالب (عاشق) و زن مطلوب (معشوق) است. در فرهنگ ایرانی از سوی زن، ناز پسندیده است و از سوی مرد، نیاز. زن نباید به آسانی دست‌یافتنی باشد؛ زیرا در این صورت جذابیت و اعتبارش را به‌منزله یک زن عفیف و نجیب از دست می‌دهد. ضرب‌المثل‌های زیر این ارزش فرهنگی را به‌خوبی نشان می‌دهند:

۴۰. زن نجیب گرفتن مشکل است، اما نگه‌داشتنش آسان است (دهگان، ۱۳۸۳: ۹۹۲).

۴۱. من به چشم یار از آن خوارم که ارزان یافته است (دهگان، ۱۳۸۳: ۴۶).

۴۲. منع بتان، عشق فزون‌تر کند (دهگان، ۱۳۸۳: ۹۶۲).

در فرهنگ ایرانی دختر و زن، باید نقش معشوق دربرده را داشته باشند و این مرد است که به زن مشتاق است. مثال (۴۳) از پیکره دادگان زبان فارسی، شاهدهی بر این ادعا است:

۴۳. چراکه در شاهنامه هم مانند محله پیتون، بیشتر زنان و دختران، زبان لال، پالانشان کج است و دلشان می‌شنگد. رودابه دختر شاه کابل، عاشق زال می‌شود و به‌جای آنکه مثل دخترهای نجیب و پدرمادرار، توی خانه بنشیند و انتظار بکشد تا پدر و مادر زال به خواستگاری بیایند و بله‌بران کنند ... (تنکابنی، ۱۳۵۶: ۷).

در این نمونه‌ها، هنگامی که زن نقش طالب (عاشق) و مرد مطلوب (معشوق) را پیدا می‌کند، شاهد بازنمایی استعاری زن به‌عنوان یک شکارچی بی‌رحم هستیم که در پی شکار طعمه خود یعنی مرد برآمده است و مرد نقش طعمه بی‌دفاع در برابر شکارچی بی‌رحم زن را پیدا می‌کند. مثال (۴۴) از پیکره دادگان زبان فارسی این مطلب را نشان می‌دهد:

۴۴. از تفصیل شیوه‌های فریبده‌ای که این مادر و دختر برای ربودن عقل و هوش جوان به کار بردند، می‌گذریم (سردادور، ۱۳۹۴: ۲). در مثال بالا شاهد آن هستیم که بازنمایی استعاری حوزه مفهومی شکار به‌صورت منفی و در قالب استعاره زبانی «عقل و هوش ربودن» جلوه‌گر شده است. در چنین شرایطی استعاره‌ها درباره زن به‌صورت منفی به کار می‌رود و این برآمده از ارزش‌های فرهنگی حاکم بر جامعه است که زن را در جایگاه ناز می‌طلبد و به‌دنبال مرد بودن را برای زن یک امر نهی شده می‌انگارد.

۶-۴ تعهد و مسئولیت نسبت به زندگی مشترک

تعهد زندگی مشترک یکی از عواملی است که بر بروز بازنمایی منفی در به‌کارگیری استعاره‌های مفهومی حوزه شکار درزمینه «همسرگزینی و ازدواج» تأثیرگذار است. این تعهد به‌صورت ریسمانی تصور می‌شود که زوجین را اسیر زندگی مشترک کرده است. ضرب‌المثل‌های زیر گواه این مطلب هستند:

۴۵. زن زنجیر گردن است، بچه زنجیر پا (دهگان، ۱۳۸۳: ۵۹۳).

۴۶.

ای که گردیده پایبند عیال دگر آسودگی مبنند خیال

(دهگان، ۱۳۸۳: ۵۹۲).

ضرب‌المثل‌های بالا نشان می‌دهد که به‌طور کلی ازدواج نوعی اسارت تلقی می‌شود و این به‌دلیل تعهدی است که زوجین در برابر یکدیگر و فرزندان‌شان دارند. جمله (۴۷) از پیکره دادگان زبان فارسی، شاهدهی بر این ادعا است:

۴۷. وقتی طوق را به گردنت انداختم و مسئولیت زندگی را فهمیدی چیست، بعضی عادات فعلی‌ات را ترک خواهی کرد (افغانی، ۱۳۴۰: ۳).

۵- نتیجه‌گیری

در این پژوهش، استعاره مفهومی «ازدواج شکار است» و بازنمایی منفی موجود در آن درزمینه عشق (همسرگزینی و ازدواج)، براساس نظریه استعاره مفهومی لیکاف (۱۹۸۰) و زبان‌شناسی فرهنگی (پالمر، ۱۹۹۶؛ شریفیان، ۱۳۹۲) را بررسی کردیم. استعاره‌ها از

مهم‌ترین ابزارهای مفهوم‌سازی فرهنگی به شمار می‌روند. استعاره‌ها به همان اندازه که در شناخت زندگی و جهان نقشی مهم دارند، به شناخت فرهنگی نیز منجر می‌شوند (شریفیان، ۲۰۱۵: ۶). شناخت فرهنگی که در مراحل مختلف تاریخ یک جامعه زبانی بسط یافته است، در شکل‌گیری جنبه‌های مختلف زبان، نقشی اساسی دارد؛ به طوری که می‌توان رد پای آن را در کاربرد روزمره گویشوران یک زبان مشاهده کرد. به بیان دیگر، زبان در قالب مفهوم‌سازی‌های فرهنگی-زبانی نقش خود را به‌عنوان «مخزن حافظه» و «بازاری منعطف برای انتقال شناخت فرهنگی و مؤلفه‌های آن» ایفا می‌کند (شریفیان، ۱۳۹۲: ۷). بنابراین، برای تحلیل بازنمایی استعاره‌ی منفی حوزه مفهومی شکار در مقوله «همسرگزینی و ازدواج» با مراجعه به ضرب‌المثل‌های فارسی، عوامل فرهنگی دخیل در ایجاد این بازنمایی منفی را بررسی کردیم.

یکی از مهم‌ترین بخش‌های زبان که ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی جامعه را نشان می‌دهد، ضرب‌المثل‌ها هستند که سینه‌به‌سینه نقل می‌شوند و ارزش‌های یک ملت را بازتاب می‌دهند. همسرگزینی و ازدواج به‌صورت کلان‌استعاره «ازدواج شکار است» جلوه‌گر می‌شود که از خرده‌استعاره‌های «همسرگزینی و ازدواج، اسارت است»، «همسرگزینی و ازدواج، سرقت است» و همسرگزینی و ازدواج شکار است» تشکیل شده است. از ۳۰ اثر مورد مطالعه در پیکره، ۷۳ جمله استعاره‌ی حوزه مفهومی شکار در زمینه «همسرگزینی و ازدواج» درباره سه خرده‌استعاره یادشده استخراج شد. نتایج بیانگر آن بود که این استعاره‌ها تحت تأثیر ارزش‌های اجتماعی رایج در جامعه گاه به‌صورت منفی درباره زن و گاه در مورد مرد بازنمایی می‌شوند. این نشان می‌دهد که ایدئولوژی و ارزش‌های فرهنگی جامعه بر بازنمایی استعاره‌ی مفهومی شکار درباره همسریابی، مؤثر هستند.

در جامعه ایرانی سه عامل فرهنگی مهم، بازنمایی‌های استعاره‌ی منفی حوزه شکار را در زمینه انتخاب همسر تعیین می‌کند. عامل نخست، تناسب زوجین به‌لحاظ ظاهری، اقتصادی، هوش، ذکاوت و دانایی، سن، تجرد و اخلاق‌مداری است؛ عامل دوم، جنسیت و عامل سوم، تعهد و مسئولیت زندگی مشترک است که بر بازنمایی منفی این استعاره‌ها درباره زن و مرد تأثیرگذار است. در میان جمله‌های استعاره‌ی به‌دست‌آمده، خرده‌استعاره «همسرگزینی و ازدواج، اسارت است» بسامد بالاتری داشته است. این نشان می‌دهد که در کلان‌استعاره «ازدواج شکار است» در حوزه «همسرگزینی و ازدواج»، پیامد این شکار یعنی اسارت و درد و رنج برآمده از آن اهمیت دارد که برخاسته از تعهد نسبت به زندگی مشترک است. بنابراین، بیشتر پاره‌جمله‌های استعاره‌ی حوزه مفهومی شکار به «همسرگزینی و ازدواج، اسارت است» اختصاص دارد. استعاره‌های زبانی به‌دست‌آمده از پیکره عبارت بودند از: «شکار کردن»، «به‌چنگ آوردن»، «عقل و هوش‌ریودن»، «قاپ‌دزدیدن»، «تور کردن»، «گرفتار کردن»، «اسیر کردن»، «به‌بندگی گرفتن»، «به‌دام‌انداختن»، «قرزدن» و «در کمندکشیدن» که گاهی به‌صورت منفی درباره زن و گاه در مورد مرد بازنمایی می‌یابند.

منابع

- اصفهان، حبیب (۱۳۵۱). حاجی بابا اصفهانی. تهران: حقیقت.
- افراشی، آریتا؛ حسامی، تورج؛ سالاس، بثاتریس کریستینا (۱۳۹۱). بررسی تطبیقی استعاره‌های مفهومی جهت‌ی در زبان‌های اسپانیایی و فارسی. *فصلنامه پژوهش‌های زبان و ادبیات تطبیقی*، ۳(۴) (پیاپی ۱۲)، ۱-۲۳.
- افغانی، علی محمد (۱۳۴۰). شوهر آهو خانم. تهران: نگاه.
- پارسی‌پور، شهرنوش (۱۳۵۵). سگ و زمستان بلند. تهران: امیرکبیر.
- پرویزی، رسول (۱۳۴۶). لولی سرمست. تهران: امیرکبیر.
- تنکابنی، فریدون (۱۳۵۶). راه رفتن روی ریل. تهران: امیرکبیر.
- توکلی گارماسه، مسعود (۱۳۹۹). ماهیت دوگانه در مفهوم‌سازی استعاره عشق در زبان فارسی: رویکردی شناختی. *فصلنامه علمی زبان‌پژوهی دانشگاه الزهراء*، ۱۲(۳۶)، ۳۰۹-۳۳۱.
- حجازی، محمد (۱۳۸۰). پریچهر. تهران: دادار.
- دهگان، بهمن (۱۳۸۳). فرهنگ جامع ضرب‌المثل‌های فارسی. چاپ اول. تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی، نشر آثار.
- زرقانی، سید مهدی؛ آیاد، مریم (۱۳۹۳). تطور استعاره عشق از سنایی تا مولانا. *ادبیات عرفانی*، ۶(۱۱)، ۴۳-۸۰.
- زرقانی، سید مهدی؛ مهدوی، محمدجواد؛ آیاد، مریم (۱۳۹۲). تحلیل شناختی استعاره‌های عشق در غزلیات سنایی. *جستارهای ادبی*، ۴(۴۶) (پیاپی ۱۸۳)، ۱-۳۰.

- سردادور، حمزه (۱۳۹۴). *از صید ماهی تا پادشاهی*. تهران: پر.
- شرفیان، فرزاد (۱۳۹۲). *مقدمه‌ای بر زبان‌شناسی فرهنگی*. مترجم: لیلا اردبیلی. تهران: نویسه پارس. (تاریخ انتشار به زبان اصلی، ۲۰۱۱)
- صباحی گراغانی، حمید؛ حیدریان شهری، احمدرضا؛ محمد حسین‌زاده، عبدالرضا (۱۳۹۵). بررسی استعاره‌های مفهومی در سوره بقره: رویکرد زبان‌شناسی شناختی. *نشریه ادب و زبان دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شهید باهنر کرمان*، ۱۹ (۳۹)، ۸۵-۱۰۷.
- علوی، بزرگ (۱۳۹۹). *سالاری‌ها*. تهران: نگاه.
- علیزاده، غزاله (۱۳۷۳). *چهارراه*. تهران: زمستان.
- فضیح، اسماعیل (۱۳۵۳). *دیدار در هند*. تهران: زمستان.
- گندمکار، راحله (۱۳۹۸). یک‌سوگی استعاره‌های مفهومی؛ تحلیلی انتقادی بر مبنای زبان فارسی. *علم زبان*، ۶ (۱۰)، ۱۷۹-۲۰۶.
- نیلی‌پور، رضا (۱۳۹۴). *زبان‌شناسی شناختی، دومین انقلاب فرهنگی معرفت‌شناسی در زبان‌شناسی*. تهران: هرمس.

References

- Afghani, A. (1961). *Shohare Aho Khanom*. Tehran: Negah. (In Persian)
- Afrashi, A., Hesami, T., Salas, B. (2012). A comparative survey of orientational conceptual metaphors in Spanish and Persian. *Comparative Literature Research*, 3(4 (12)), 1-23. (In Persian)
- Alavi, B. (1934). *Chamedan*. Tehran: Nagha. (In Persian)
- Alavi, B. (2019). *Salariha*. Tehran: Negha. (In Persian)
- Alizadeh, Gh. (1994). *Chaharrah*. Tehran: Nagha. (In Persian)
- Caballero, R., & Ibarretxe-Antunano, I. (2009). Ways of perceiving, moving, and thinking: Re-vindicating culture in conceptual metaphor research. *Journal of Cognitive Semiotics*, 5(1-2), 268-290. <https://doi.org/10.1515/cogsem.2013.5.12.268>
- Dehgan, B. (2005). *Comprehensive dictionary of Persian proverb*. Tehran: Persian Language and Literature Academy, Nashre Asar. (In Persian)
- Fasih, I. (1974). *Didar dar Hend*. Tehran: Winter. (In Persian)
- Fauconnier, G (1997). *Mappings in thought and language*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139174220>
- Gandomkar, R. (2019). Unidirectionality of conceptual metaphors: A criticism based on Persian metaphors. *Language Science*, 6(10), 179-206. doi: 10.22054/ls.2019.26879.1097 (In Persian)
- Grady, J. E. (2007). Metaphor. In D. Geeraerts & H. Cuyckens (Eds.). *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* (pp. 189-190). Oxford: Oxford University Press.
- Hejazi, M. (2001). *Paricheher*. Tehran: Dadar. (In Persian)
- Isfahani, H. (1972). *Haji Baba Isfahani*. Tehran: Hagigat. (In Persian)
- Kövecses, Z. (2000). *Metaphor and emotion: Language, culture and body in human feeling*. New York; Cambridge: Cambridge University Press.
- Kövecses, Z. (2010). Cross-cultural experience of anger: A psycholinguistic analysis. In M. Potegal (Ed.). *International Handbook of Anger* (pp. 157-174). http://dx.doi.org/10.1007/978-0-387-89676-2_10
- Lakoff, G. (1998). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.). *Metaphor and Thought* (2nd ed.; pp. 202-252). Cambridge University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*. New York: Basic Books.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. London: The university of Chicago press.
- Lakoff, G., & Turner, M. (1989). *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*. Chicago: University of Chicago Press.
- Langacker, R. W. (1994). Culture, cognition and grammar. In M. Putz (Ed.). *Language Contact and Language Conflict* (pp. 25-53). Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/z.71.02lan>
- López Maestre, M. D. (2020). Gender, ideology and conceptual metaphors: Women and the source domain of the hunt: *Complutense Journal of English Studies*, (28), 203-218. <http://dx.doi.org/10.5209/cjes.68355>
- McCagg, P. (1998). Conceptual metaphor and the discourse of philanthropy. *New Directions for Philanthropic Fundraising*, 1998(22), 37-48. <https://doi.org/10.1002/pf.2203>.

- Morales Perez, I. (2019). Conceptual metaphors and Brexit: A preliminary study. *Revista de Lenguas Para Fines Especificos*, 25(1), 107-126. <https://ojsspcd.ulpgc.es/ojs/index.php/LFE/article/view/1046>
- Nilipour, R. (2015). *Cognitive linguistics: The second epistemological revolution in linguistics*. Tehran: Hermes. (In Persian)
- Palmer, G. B. (1996). *Toward a theory of cultural linguistics*. Austin, Texas: University of Texas Press.
- Parsipur, Sh. (1976). *Sag va zemestane boland*. Tehran: AmirKabir. (In Persian)
- Parvizi, R. (1967). *Lolye sarmast*. Tehran: AmirKabir. (In Persian)
- Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In E. Rosch & B. B. Lloyd (Eds.). *Cognition and Categorization* (pp. 27-48). Hillsdale, New York, Lawrence Erlbaum.
- Sabahi Garaghani, H., Heidarian Shahri, A., & Mohammad Hosseinzadeh, A. (2015). Examining conceptual metaphor in surah Baqarah (Cognitive linguistics approach). *Prose Journal of Persian Literature*, 19(39), 85-107. (In Persian)
- Sardadvar, H. (2014). *Az sayde mahi ta padeshahi*. Tehran: Par. (In Persian)
- Sharifian, F (2013). *Introduction to cultural linguistic* (L. Ardebili, Trans.). Tehran: Nevis Farsi. (Original work published 2011) (In Persian)
- Sharifian, F (2015). Cultural linguistics. In F. Sharifian (Ed.). *The Routledge Handbook of Language and Culture* (pp. 478-492). London; New York: Routledge.
- Talmy, L. (1983). How language structures space. In H. L. Pick & L. P. Acredolo (Eds.). *Spatial Orientation: Theory, Research, and Application* (pp. 225-282). New York: Plenum Press.
- Tavakkoli Garmaseh, M. (2020). Double nature of metaphorical conceptualization of love in Persian: A cognitive approach. *Journal of Zabanpazhuhi*, 12(36), 309-331. <https://doi.org/10.22051/jlr.2020.14541.1301> (In Persian)
- Tonekaboni, F. (1977). *Rah raftan rouye rail*. Tehran: AmirKabir. (In Persian)
- Wickman, S. A., Daniels, M. H., White, J. L. & Fesmire, S. A. (1999). A "Primer" in conceptual metaphor for counselor. *Journal of Counseling & Development*, 77, 13-18.
- Zarghani, S. M., & Ayad, M. (2014). Transformation of metaphor of Love from Sanai to Rumi. *Journal of Mystical Literature*, 6(11), 43-80. <https://doi.org/10.22051/jml.2015.1924> (In Persian)
- Zarghani, S. M., Mahdavi, M. J., & Ayad, M. (2013). Cognitive analysis of love metaphors in Sanāī's ghazals. *New Literary Studies*, 46(4), 1-30. <https://doi.org/10.22067/jls.v46i4.22056> (In Persian)